

ment la gent castellana de cort introduint-hi castellanismes, sobretot en els camps de l'equitació, la caça, la moral (període al qual es deuen els castellanismes mallorquins com *empinar*, *calidat*, *feo*, tan detonants a la resta de les terres catalanes). Aquest fou nacionalitzat per la contaminació del verb *aixecar* (*xecar* amb afèresi, en part, a les Balears, cita d'*AlcM*); hi pogué ajudar una espècie de metàtesi de la palatalitat *sacalina* > *siacalina* = *xecalina*; si bé en tot cas la incorporació a la família d'*aixecar*, va ser un fet indubtable, al qual es deu el matis d'«alçar, elevar», subratllat per *AlcM*, i pel verb del *Damen*.

Encara que sigui menys clar, sospitarem que també provenen de modificacions del mateix *sacalina*/*xecalina*, uns altres parònims pagesívols mallorquins: *xicalinada* «rialla fresca, *carcajada*» a Alaró, *AlcM*, que també dóna *xicalina* com a variant fonètica de *xecalina* 'bot brusc'. I *xicalènia* «fogueró, fester» a Artà; que ja va recollir el *Dag.* en algun punt de Mallorca, en la doble variant «*xacalènia* o *xacalència*: flamada, flamarada», i repeteix *AlcM* amb grafia «*xecalènia*: focatèria, refaifa», localitzat a Palma i Artà; «*xacalènia*» el dóna també AFerrer Ginart, en les seves *Rondaies de Menorca* (220) com a equivalent de «gala», o sigui «foguera de festes» (fogaines de revetlla etc.) (potser com a cosa d'Artà d'on ell era fill? o menorquí, com les seves *rondaies*?). En el fons tant la riallada batent com la flamarada són esclats bruscos, com el bot de perna o guitzia, i com l'ardit que trava inesperadament.

En *xecalènia* deu haver-hi alguna cosa més: contaminació o encreuament d'algun dels noms de la flama o flamarada. *Xecalència* (*Dag.*) potser d'*ardència* × *xecalina*, suposant que després en resultés *xecalènia*, sense la *c*, com un compromís entre *xecalina* i *xecalència*. Tanmateix s'ha de creure que hi interviendrien *xalea*/*xalda*/*xaldiga*, noms de la flama (dels quals hem trobat una raonable etimologia aràbiga, i que justament en part se situen a les Balears); també hi hagué contacte amb *xera*/*xerada* 'foguera'.²

¹ El *Dag.* es limita a remetre, per al text, a un article *el escaravit* (que fou saltat a l'ordre alfabètic, i es devia deixar per al suplement, mai publicat), però *AlcM* dóna aquesta cita de la 2.ª ed. de *Cont.* i deu ser la mateixa. — ² Una altra idea ben audaç, seria que hagués existit a Mallorca una forma com *éjna*, o *éngia*, com a nom dels 'engonals': ll. INGUÏNA, fr. *aine*, cast. *ingle*, cat. ant. *engres del cavall* (III, 356a44), basc *ingila*, it. *inguine*; i que s'hagués sumat amb *aixecar* o encreuat amb *xecalina*, donant *xecalènia*: aquest nom dels engonals o les anques del cavall hauria hagut de ser una relíquia mossàrab, o un manlleu del francès dels cavallerissos. Molt audaç tot això; més encara, inversemblant, puix que justament en el sentit de bot de perna el que trobem és *xecalina* i no pas *-ènia*; em limito, doncs, a consignar-ho sense creure-hi.

Xecar, V. *aixecar* *Xecaranda*, V. *xicranda* *Xeclar*, V. *cixarcolar* *Xeclat*, V. *xanguet* No és *xedra* sinó *gedra*, variant aranese, gascona i ribagorçana del

nom de l'heura, ll. HĒDĒRA > *iedra* (veg. *PV AranGc.*, s. v. *gedra*; *EntreDL* II, 14), amb la *ĝ* ensordida, en alguns pobles ribagorçans de parlar apitxat *Xef*, pres del fr. *chef* 'cuiner major', pròpiament cap de cuina, gran coc *Xefla* 'galta', V. *xeflis*; 'ganiveta', V. *xafarot*

XEFLIS, XAFIS O XEFLLA, 'apat abundós i suculent', mot afectiu d'origen incert, potser de mera creació expressiva; com que el que aparegué primer fou *xafis*, i amb el mateix sentit s'usà *xafardada* i *xafardana*, és versemblant que tingui arrel comuna amb *XAFAR*, al·ludint als purés i brous grassos d'aviram macerat, i llegums fins, colats; no és impossible que també hi intervingués *xef* (gascó *chêfis*) 'gran coc, cap de cuina'. □ 1.ª doc.: c. 1800. Parlant del que era llavors poble, i afores, de Gràcia:

«Molta gent de ambos sexes, aquadrillada, passa per allí en diumenges y festes que, a més de passejar, van a fer algun *xafis* en La Farigola, y van a visitar la Mare de Déu del Coll y <la> de la Bonanova, en la paròquia de Sant Gervasi», B. de Maldà (*Excursions*, p. 139), que deu ser anterior en pocs anys al Belv. (1805): «*xafis* s. m.: *xafardada*: *comilona*: *comestatio*»; copiat pel Lab. 1840, que es limita a remetre a *xafardada*, i d'altra banda aporta la variant *xefla*, amb remissió a «*xàfis*». *Xafis* amb variant *xeflis* en el *Dag.*, sense cites, i amb el sentit de «borratxera». En autors posteriors, i tampoc com a forma viva, no m'és coneguda altra cosa que les formes amb è. *Dag.*: «*xefla*: *comilona*, *tiberi*, *gran àpat*». «---- La llengua ---? tot s'ho mengen --- et guardaré un poc de bou --- la vedella ---. — Mentres la dona compon la *xefla*, avançarem feina ---», FRenart (*La casa de dispeses*, ed. Barcino, 109).

«--- Convidant-me, amb expressius visatges, a seguir-lo: se tractava d'un *xefla* clandestina», MrnVayreda (1898), *Records de la Darretera Carlinada* XIII (pàgina 221: fets de c. 1875). «A l'Ajuntament van de l'una *chefla* a l'altra, i només es pensa en fer festes sense soltar ni volta», Coromines, carta a la muller i mare meva, 27-x-1904 (encara s'havien de guanyar la vida separats, ella ensenyant a Madrid, jo en gestació); «ara se'm diu --- que es demanen diners a les verduleres d'un mercat, ara que es festeja amb *xeflis* certes contractacions administratives», editorial d'ell mateix (que s'havia retirat del càrrec municipal per poder atacar la corrupció letrouxista) en «El Poble Català», 17-vi-1910. Ni a l'un ni a l'altra no els vaig sentir el mot sinó rament; i tant el meu pare, com els molts amics seus i contemporanis a qui ho sentia sovint en els anys 1915-25, només deien ja (que jo recordi) un *şeflis*.

En l'*AlcM* trobem cita d'un *xeflis* en el vigatà Genís i Aguilar (*Jo. Flo.* de 1878, pp. 224ss.), i la *xefla* en el barcelonès Raimon Caselles (1905), i ho recordo llegit en el tarragonès Narcís Oller. També hi ha afartades dignes, de matèria espiritual, que manxen tantes il·lusions, no sempre utòpiques: «En un moment donat del *xeflis* de llibres, el *gourmet* es troba que ha assi-